

Počátky cenzury v Československu

- boj o rezortní příslušnost
- výnos ministerstva vnitra z 16. června 1919
Cenzurní sbor kinematografický
- složení sboru – proměny
- průběh cenzurního řízení
- problematická témata první republiky
- případ Gustav Machatý

boj o rezortní příslušnost

- ? ministerstvo vnitra
- ? ministerstvo školství a národní osvěty
- ? ministerstvo zahraničí
- ? ministerstvo sociálních věcí
- ? ministerstvo průmyslu, obchodu a živností

boj o rezortní příslušnost

„... aby státní dozor nad kinematografií a státní činnost v tomto oboru se podřídila ministerstvu školství a národní osvěty především v tom směru, aby licence nebo koncese pro biograf udělovány byly ministerstvem školství a národní osvěty společně s ministerstvy odbornými a cenzura filmů byla prováděna úředníky tohoto ministerstva, přičemž eventuelní odvolání z jejich nálezů dělo by se k cenzurní komisi složené ze zástupců všech ministerstev a jiných interesentů.“

S. K. Neumann

boj o rezortní příslušnost

„... hledisko policejní bylo rozhodné jen v státu rakouském i v otázkách kulturních a výchovných, v moderní naší republice hlavním, nejpřednějším hlediskem pro obor kinematografie jsou zájmy kulturní, výchovné a mravní, v druhé řadě zájmy řádu živnostenského a v poslední teprve zájmy policejní...“

Gustav Habrmann

(ministr školství a národní osvěty)

výnos ministerstva vnitra z 16. června 1919

Cenzurní sbor kinematografický

složení sboru – 9 členů v roce 1919

2 zástupci MŠNO

po jednom pak zástupci ministerstev:

- vnitra
- spravedlnosti
- národní obrany
- sociální péče
- obchodu

1 zástupce Československého cizineckého úřadu

1 zástupce Svazu osvětového v Praze
(pozdější název Masarykův lidovýchovný ústav)

Cenzurní sbor kinematografický – složení v roce 1936

- **základní:**

- Masarykův lidovýchovný ústav
- zástupkyně žen kruhů vychovatelských
- ministerstvo spravedlnosti
- ministerstvo školství a národní osvěty
- ministerstvo národní obrany
- ministerstvo vnitra – jeho zástupce předsedou

- **rozšířený:**

členové stálí: MLÚ, MO, MSP, MSpravedl, MŠNO, MNO, MV a zástupce domácího filmového obchodu a průmyslu

členové střídaví:

- a) zástupce Dělnické akademie, Spolku výtvarných umělců Mánes, Syndikátu denního tisku československého
- b) zástupce Jednoty výtvarných umělců a Ústřední školy dělnické
- c) zástupce České zemské komise pro péči o mládež, Syndikátu československých spisovatelů a Umělecké besedy

průběh cenzurního řízení

V Praze, dne 22. června 1931.

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY;
Podáno 22. VI. 1931
C. 1019
Film. ocp. 1678
Kollig. 1678

Ministerstvo vnitra
v
Praze.

Podepsaná firma žádá, aby byl censurován film

pod názvem **Wracula.**

Poznámka: Příslušný jen tehdy, je-li ho k objasnění názvu nezbytně třeba!

podtitul

zůstane nevyplněno

výrobce a jeho sídlo **Universal Pictures Corporation, New York.**

délka 265 min. 15 s. dílo
druh **drama zvukové s anglickými dialogy/movietone**

Žádáme o vydání 15 cenzurních lístků.

Stručný obsah filmu je uveden na druhé straně. Seznam českých a německých titulů přiložen. Případně další upozornění nebo žádost firmy:

Podpis firmy a přesná adresa:
UNIVERSAL FILM
prodej a půjčovna,
Praha VI - Vodičkova 20.

Spisovna:

Značka	

Výpravna: 22

Napsáno: - 7. VII. 1931

Srovnáno: _____

Vypraveno: _____

s. _____ přílohami

Skartovali v roce

přední a
zadní
strana
oficiálního
formuláře

K. K. 1738/30 Po.

Ministerstvo vnitra předkládá členému cenzurnímu sboru poradnímu k dobrozdání film: **Křižník Potěmkin.**

Čausserkreuzer Potěmkin.

jehož výrobcem je podle přihlášky firma: **Goukino, Moskva.**

Film jest označen jako **drama (Zvukový s něm. dialogy)** s délkou a _____ m. délky.

Film byl předveden dnešního dne jmenovanému cenzurnímu sboru, který o něm podal toto dobrozdání:

Film je způsobilý, aby byl veřejně předváděn			* Film by měl být zakázán
všeobecně	s vyloučením osob mladistvých	s vyloučením scén	
	Křižník Potěmkin Goukino Zvukový		

Podle usnesení sboru jde o film kulturně-výchovný:

Sbor navrhuje vyloučiti tyto scény a dialogy:

v díle I. tato slova: *«Hier dann rollen wir rein, bei uns die wahre Macht ist! Bei uns oder auf der Kommandobrücke! Die Macht, die uns gebietet nicht sonst jemanden. Sag mir, warum?«* **Brat!**

v díle III. jak žene v červé vyběží k odboji pro čestí země: *«Besinnst Euch auf diese Macht - auf diese Fäuste!«* **Stille rüchey obrasy**

V PRAZE, dne 13. 7. 1931. Xhy

jak každá vojška na veřejný předved v červé stráni do lide a potěmkinje prví seřazen s nezřetelnými slovy, takže zůstane pouze první obras, jak vojška vstupuje pro slávu.

V díle V vyloučení obrasy, jak ministr královské Potěmkin se pozdravuje s ministrem admiralské lodí, přičemž se objeví tato slova: *«Schreibt Euch an, zu uns - zu uns. Immer gegen alle. Lichting Feind, Brüdern, fahst frei für Potěmkin Kurra. Wird ohne lassen empfangen Schrift fuchs der Kaiser kreuzer Potěmkin durch das Admirals geistlicher.»*

Opis.

Ministerstvo vnitra republiky Československé.

10

Čís. 7541/26. 17914. 20411. 20772/26. 25996/27. 26111/26. 26112/26. 26113/26. 26114/26. 26115/26. 26116/26. 26117/26. 26118/26. 26119/26. 26120/26. 26121/26. 26122/26. 26123/26. 26124/26. 26125/26. 26126/26. 26127/26. 26128/26. 26129/26. 26130/26.

K censurě podal: **Fújčova film Glória Film, Praha.**

Název filmu: **" Dobrý voják Švejk."**

Výrobce filmu: **Savorit Film, Praha.**

Délka filmu: **2570 m** Počet dílů: **7** Druh filmu: **veselohra.**

**Dovoluje se film veřejně předvádět v Československé republice.
Mladistvé osoby do 16 let nemají přístup ku předvádění tohoto filmu.**

Stručný obsah filmu:

Švejk, obchodník psy, jest krátce před vypuknutím války zatčen, dodán k trestnímu soudu, odtud odvezen do blázince a pak propuštěn. Švejk volán jest k vojenské prohlídce, odtud je dopraven do vojenského vězení, načež stane se sluhou nadporučíka Lukáše. Pro tohoto nadporučíka ukradne Švejk psa, který patřil plukovníku Krausovi. Tato příhoda má za následek, že nadporučík Lukáš musí odejti na frontu, kam vezme sebou i Švejka.

Dovoleno předvádět film pouze s vyloučením těchto scén, resp. titulků:

- 1./ všechny scény, v nichž vystupuje polní kurát Katz, a to nejen v kapli garnisonního vězení, nýbrž také ve svém bytě, ve společnosti důstojníků a mladých děvčat ležící na zemi před domem, nesen Švejkem na zádech a sedící ve fiakru, se všemi nápisy k těmto scénám se vztahujícími.
- 2./ scéna jak ve společnosti důstojníků jedna dívka tančí na stole /viděti jest pouze její noby/ a jak jeden stolovník vstahuje ruku k nohám tanečnice.
- 3./ scéna, jak opilí stolovníci leží pod stolem objímajíc děvčata.
- 4./ scéna jak p. Wendlerová jest ve vaně a Švejk dívá se klíčovou dírkou na ni, při čemž rukou dělá zvláštní posunky.
- 5./ scéna, jak p. Wendlerová v kupanu leží na pohovce a vybíjí Švejka, aby si k ní přisedl s tímto nápisem: 5. 337 - " a když se panička vykoukala... ", 5. 338 - " pan nadporučík vám poručil, abyste vyhověl každému mému přání, vidíte? ", 5. 339 - " tak hezky jděte a zavřete tam ty dveře! Co dále, Vám reknu."

Toto cenné povolení zanikne po pěti letech.

V Praze, dne 15. února 1926.

Za ministra:

Dr. Anders v.r.

- stručný obsah filmu
- návrh na vyloučení konkrétních scén z filmu Dobrý voják Švejk

Censurní listek, v němž je jakákoliv změna nab oprávně provedena, je neplatný. Censurní listek je předat vlastníkovi, jež zadání a znevolit se třetím díle zákona.

problematická témata první republiky

- národnost
- náboženství
- úřad a úředníci
- vojsko a válka
- justice
- mravnost
- kritika politického a společenského řádu
- zločinnost

příklady zásahů – Filmová hlídka Věstníku ministerstva vnitra

náboženské motivy

Z filmu »Utrpení Panny Orleánské« (Svatá Johanka) – »Leiden der Jungfrau von Orléans« (Heilige Johanna) byly vyloučeny v V. dílu scény, jak mnich nabízí Johance hostii, aby odvolala svůj blud, a napsal: »Víš, že je to boží tělo, které odmítáš, neodvoláš-li?« – »Wenn Du die Ketzerei nicht abschwörst, bist Du nicht würdig, den Leib des Herrn zu empfangen!« a v VII. dílu scény, jak Johance

před upálením podávají hostii, a pak scény, jak dítě ssající prs matky se odvrací a pak se zase prsu chytí.

»Die

příklady zásahů – Filmová hlídka Věstníku ministerstva vnitra

mraavnostní dilemata

»Z deníku ženského lékaře«, II. díl
»Lež a pravda«. Ingrida, která má před svatbou s Gerdem Torstenem, je znásilněna propuštěným čeledínem. Domácí lékař jí radí, aby se svěřila svému snoubenci ještě před svatbou, Ingrida však neuposlechne jeho rady. Lékař naznačí Gerdovi, co se stalo. Po návratu se svatební cesty pozná Ingrida, že je těhotná, a zavolá si holičovu ženu, která jí zbaví plodu. Domácí lékař, dozvěděl se jméno ženy, která provedla nedovolenou operaci, vyhledá ji a činí jí výčitky před jejím mužem, který nevěděl o této činnosti ženině. Holič se podřeže břitvou. Ingrida se uzdraví a žije ve šťastném manželství.

»Klub tloušťků« je spolek bohatých a tlustých lidí, kteří holdují tělesným požitkům všeho druhu a honí se za pikantnostmi. Jeho členové pozvou vznětlivého bankovního úředníka do svého klubu na dostaveníčko s tajemnou dámou, starou pannou pěkného těla, která zakrývá svůj ošklivý obličej škraboškou. Nemravové pozorují otvory ve stropě, jak se úředník miliskuje se starou pannou.

III. Zakázané filmy v měsíci říjnu 1926.

»Už zeměkouli ometá ocasem hrozná kometa«. — »Weltuntergang«. — Groteska ve dvou dílech v délce 676 m, výrobce Faragofilm, Berlín.
Tom Dick a Černý John popíjejí v baru a baví se s číšnicí Lily. Když je přinesena novinářská zpráva, že Halleyova kometa se blíží k naší zemi, loučí se všichni se světem a hýření dostoupí vrcholu. Náhle kometa narazí na zeměkouli, načež všichni ocitnou se na Olympu. Na Olympu naleznou Diogena, obývajícího v sudě. Vrátného Morfea, který je nechce pustiti do nebe, ztlukou tak, že se nemůže ani hnouti, načež vejdou do nebe, kde se setkají s Marií Stuartovnou, která se jim zamilovaně vrhne v ústřety. Rovněž admirál Nelson a lady Hamiltonová obývají Olymp.

Nelson odjede k loďstvu a lady Hamiltonová jde s Dickem do baru. Tom se serve se strážníkem Herkulem, začez je i s Lily předveden před Napoleona, u něhož je písařkou panna Orleánská. Lily flirtuje s Napoleonem a Tom s pannou Orleánskou. Pak odeběrou se všichni do baru, kde zatím Dick lhtavě jí, nehledě si lady Hamiltonové, která ho chce svést k lásce. Tom se lsbá v separé s pannou Orleánskou a Lily popíjí s Napoleonem. Dick dostane se do sporu s číšníkem, načež se strhne rvačka. Také admirál Nelson se vrátí a přistihnuv lady Hamiltonovou při nevěře, vmísí se do rvačky. Rvačku rozhodne mečem Záviš z Falkenštejna. V tom se všichni pozemšťané probudí a shledají, že vše bylo pouhým snem.

příklady zásahů – Filmová hlídka Věstníku ministerstva vnitra

zneuctění autorit

Děj amerického snímku «Pojd boběčku do Edenu» byl změnou titulků přenesen do našich poměrů, při čemž bylo použito smutně proslulé »pepické« fraseologie. Ve snímku se zesměšňuje naše soudnictví takovým způsobem, že by se dostalo diváku nepravdivých a u nás prostě nemožných informací o tom, jak se může soudce pomstít ve vlastní věci. Tím by se vzbuzovaly jen falešné představy o ubohosti našeho soudnictví a o povinnostech a právech soudcovských.

příklady zásahů – Filmová hlídka Věstníku ministerstva vnitra

zločinnost

»Závěť doktora Mabuse« —
»Das Testament des Dr. Mabuse«,
výrobce Nero-Film, Berlín, drama o 10 dílech
v délce 3090 m, zvukový s něm. dial.

V blázinci profesora Bauma je internován doktor Mabuse, dříve vážený lékař a geniální zločinec. Mabuse neustále píše a profesor Baum poznává, že zápisky Mabuseovy obsahují zcela logické návody k provádění zločinů. Profesor, který je stále ve styku se šílenci, propadá také šílenství a

provádí zločiny podle návodu dra Mabuse svými pomocníky, kteří ho však osobně neznají. Policie přijde konečně na stopu této činnosti, ale profesor Baum zatím zešílí zcela.

»Vrah mezi námi« (»M.«) Výrobce
Nero-Film, Berlín, drama o 10 dílech v délce
3070 m, zvukový s něm. dial.

Obyvatelé velkoměsta jsou vzrušeni stáe se opakujícími vraždami dětí. Přes úsilovné pátrání nemůže policie vraha vypátrat. Protože ustavičnými prohlídkami je velkoměstská spodina, sestávající z tuláků, zlodějů a různých dobrodruhů, rušena ve své nekalé činnosti, rozhodne se organizace těchto lidí, že vraha vypátrá na vlastní pěst. Přispěním slepého žebračka, u kterého kupoval vrah pro své oběti hračky a kterého žebraček poznává podle melodie, kterou vrah pískával, podaří se organizaci dobrodruhů vraha dopadnouti. Zjistí se, že vrahem jest zvrhlá a duševně úchylná osoba, která jest k vraždám nutkána chorobnou vášní. Dobrodruhově postaví vraha před vlastní soud, dříve než však jest rozhodnuto o jeho osudu, vnikne do místnosti policie a vraha zatkne.

»Co lebka vypráví«. Hrobník najde lebku a odnese ji domů, chltěje ji prodati. V noci lebka vypravuje hrobaři o svém životě. Vikomt de la Fleurie, jemuž lebka náležela, se rozhodl oloupiti lorda Granta Allana, který vyhrával denně v klubu mnoho peněz. Svůj plán provedl s hadí tanečnicí Mabel a artistou Gullem. Když policie zatkla Mabel, chtěl vikomt sám s penězi uprchnouti, avšak Gull sledoval každý jeho krok. Utrativše peníze, oloupili Johna Riverse. Poté se chtěl vikomt bohatě oženiti. Gull to sdělil tanečnici Mabel, jež byla zatím propuštěna z vězení. Aby se pomstila vikomtovi, zapálí tanečnice dům jeho nevěsty. Vikomt zahyne v plamenech. Hrobař, procitnuv ze sna, zakope lebku opět do země.

Tulák Charly

příklady zásahů – Filmová hlídka Věstníku ministerstva vnitra

společenská kritika – obavy z rebelií

Z filmu »Křižník Potěmkin« byly vyloučeny následující scény a titulky: V I. dílu nápis: »Vzpomeňme, že podobné příčiny, k nimž přistoupily ještě další, útisk svobody a národnosti, rozněcovaly též vzpouru českého a jihoslovanského námořnictva v Rakousku za války r. 1917 v Boce Kotorské«. Ve III. dílu podrobné scény vzpoury námořníků byly podstatně zkráceny. V V. dílu byly zkráceny scény, jak carské vojsko, sestupující po veřejných schodech v Oděse, střílí do lidu a šlape po mrtvolách, takže zůstane pouze scéna, jak vojsko sestupuje po schodech, kdežto všechny ostatní scény tohoto výstupu, na př. zastřelení matky, mající dítě v kočárku, a jiné, odpadnou. Dále byl vyloučen nápis č. 114.: »Hle, tam jsou naši bratři odhodlaní podle přísahy k boji na obranu země. Ale proč by bojovali proti nám, kteří hájíme jen věc spravedlivou?« Dále nápis č. 118.: »Nebudeme chrániti korupci a bojovati proti těm, kteří se vzepřeli, dožadující se jen svého práva«. Nápis č. 121., jednající o rukopisném dokončení protokolu, smí zníti pouze takto: »Křižník kníže Potěmkin' proplul admirálským vojskem a loď i mužstvo bylo dne 28. června internováno rumunskou vládou v přístavu Constanze«. Z VI. dílu byla vyloučena scéna pojící se k nadpisům č. 119.: »Hurá!« a č. 120.: »Hurá!« i s těmito nápisy a představující, jak křižník »Potěmkin« propluje těsně kolem admirálské lodi a námořníci obou lodí se pozdravují navzájem.

»Chaplin na Wakiki« — »Chaplin auf Wakiki«. Výrobce: The Unity Film Co., Londýn. Veselohra o 2 dílech v délce 430 m.

Chaplin usne na lavičce v parku a zdá se mu, že žije mezi divochy. Jsa hostem krále, dostane se s ním do sporu k vůli jeho ženě. Chaplin uvrhne krále do rokle a stane se sám vladařem. Král se však vrátí a Chaplina omráčí kamenem. Chaplinův sen přeruší policista ranami obuškem do hlavy.

»Chaplin pekařem« — »Chaplin als Bäcker«. Výrobce: The Unity Film Co., Londýn. Veselohra o 2 dílech v délce 490 m.

Chaplin v době stávkvy pekařských dělníků pracuje v pekárně za stále hádky s mistrem a druhým dělníkem. Stávkující dělníci ze msty vyhodí dlnu do povětří. Pracující i stávkující jsou zasypáni, ale Chaplin z hromady těsta vyleze zdrav a vesel.

Případ Gustav Machatý

Erotikon, 1929

Případ Gustav Machatý

F. H. Svobodová: Národní listy, 1. března 1929 – o filmu Erotikon

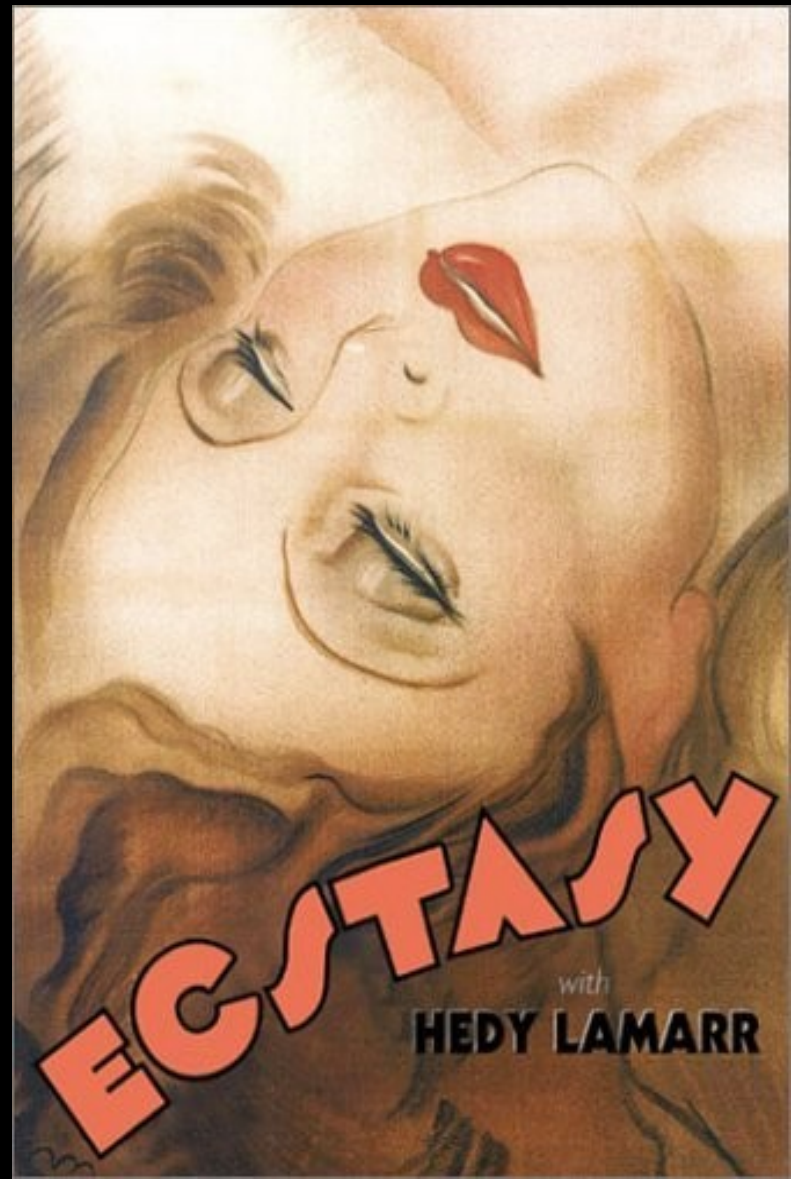
„...tím pak dlužno litovati nevkusu, kterého se režisér dopustil tím, že předvedl podrobnosti nejintimnějších okamžiků lidských. Natočil křečovitá svíjení těl v milostné extasi a zachytil na film konpulse těla rodící ženy. Snad chtěl režisér oběma scénami zdůraznit, že pro ženu znamená láska utrpení. Myslí-li tak hluboce, dobrá – mohl se však obmezit na nějaký metr, který by stačil naznačit, co chtěl říci. Ale to, co jsme viděli, patří spíš do archivu psychologického institutu a na medicínskou fakultu, nežli do biografu. I bez těchto sensací by měl film úspěch, neboť, jak už praveno, je jinak dobře dělán.“

Případ Gustav Machatý

Extáze, 1932

Případ Gustav Machatý

Extáze, 1932

Exp.

P.T.

Firmě

Slaviafilm,

v P r a z e II

Národní tř. 28

Ministerstvo vnitra zakazuje veřejně

předváděti Váš film " E k s t a s e " *albo*

výrobce fa. Slaviafilm, Praha

v délce 2500 m, jehož veřejné předvádění bylo

povoleno zdejším výnosem ze dne 13.ledna 1933

čís. 40/1933 E protože pro svou tendenci mohl

by v dnešní době ohroziti veřejný klid a

pořádek / § 19. min. nař. ze dne 13.září 1912,

čís. 191 ř.z. / .

Svého času Vám vydané censurní lístky

vraťte.

V Praze dne 30. listopadu 1938.

Stmauer

oznámení dodatečného
zákazu Extase z roku 1938

v obou verzích,